

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

la „Tel. Rom.” într-una cu suplimentul „Folia Pedagogică”
Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 45.

Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr.
pentru fie-care publicare.

Ideia de stat magiar.

De ani 25 totă lumea călăresce pe ideia de stat magiar.

În numele acesteia s'au creat legile, cari impun obligativitatea limbii magiare în școlile populare, în numele acesteia s'a modificat în 1883. legea pentru școlile medii, tot cu tendința de a întări ideia de stat magiar.

În numele acesteia s'a delăturat legea de instrucțiune în acele dispozițiuni, cari fac favoruri naționalităților, și cari prescriu imperativ, ca fie-cărui cetățen să i se dea în limba sa instrucțiunea până la institutele superioare, va se dă în școlile populare, în cele medii până la facerea examenului de maturitate.

În numele acesteia s'au delăturat dispozițiunile cardinale ale legii de naționalități în ce privește limba justiției în locurile locuite de naționalități.

În numele acesteia s'a magiarisat cu forța înțregă administrațiunea contra dispozițiunilor clare ale legii de naționalități, încât ați poporul nu se mai pôte înțelege cu amplotiații dela administrațiune, nu nici chiar cu notariul din comună.

În numele acesteia s'au făcut cele mai mari călcări de lege, și nime până acuma nu a dat definițiune acestei idei de stat magiar.

Deputatul Șerban a creșut, că dora în parlament se va da definițiune ideii de stat magiar și a făcut acolo înțrebare.

Nime nu i-a răspuns la acestă înțrebare, deși deputații nostri mai ales în cele pur naționale sunt foarte vorbăreți.

Ministrul president, câte volnicii a făcut în cariera sa la administrațiune, ca comite suprem, toate sub acestă firmă le-a făcut. El era deci cel mai chemat să dea definițiunea cerută, dară el n'a vorbit nimica și a lăsat să vorbescă ministrul de resort.

Ministrul de justiție a trecut peste ideia de stat magiar, și s'a ocupat cu celelalte părți din vorbirea deputatului Nicolae Șerban.

Deputații kossutști nu sunt mulțămiiți cu rezultatele actualului guvern în cele ale magiarisării, ei ar voi o Ungarie întru toate independentă. Aici culminează ideia de stat magiar, și după cum a accentuat Lukács Gyula, românii totdeauna au lucrat contra ideii de stat magiar, și sub Bethlen, și sub Bocskey, și sub Tököly și sub Rákoczy, și în cele din urmă și sub guvernul liberal al Ungariei de ați prin trimiterea Memorandului la împăratul din Viena, cu ocolirea regelui din Budapesta.

Ideia de stat e deci după acest deputat timpul de revoluțiuni interne în fostul principat al Ardealului, parte și în părțile ungurene, și dora ideia de stat magiar a fost și detronarea casei de Habsburg și crâncena revoluțiune internă dela 1848/49, când noi er am fost contra acestei idei de stat.

Din provocarea la aceste revoluțiuni, noi tot nu scim ce e ideia de stat magiar, căci multe au fost cauzele din cari au isvorit acele revoluțiuni, și ambițiunea personală și interesul egoistic nu stă tocmă la locul din urmă.

Contele Zichy Jenő află ideia de stat în sentimente. După el noțiunea statului magiar trebuie să o simți, trebuie să fii pētruns de ea.

Din acēsta mai puțin putem sci, căci dacă trecem în lumea sentimentelor, atunci fie-care om va avē a sa proprie ideie de stat magiar, și în realitate cam așa se și are lucrul, căci ideia de stat aprōpe în toate casurile concrete este un paravan, după care se ascund toate călcările de lege.

Am rămas deci tot unde am fost cu noțiunea ideii de stat magiar.

Incidental, prin legi a parte, se trece tot mai mult preste dispozițiunile legii fundamentale dela 1868.

În legea pentru judicatura curților cu jurați se va strēcura dispozițiunea

pozitivă, că limba justiției numai cea magiară pôte fi, se va strecura și dispozițiunea de tot liberală, că jurat numai acela pôte fi, care va sci ceti și scrie unguresce, și așa cu încetul dacă omeni vom fi, vom ajunge la definițiunea dată de Lukács cu revoluțiunile interne din vécul trecut.

De oamdată așa stăm cu ideia de stat magiar.

Revista externă.

Ceva nou pe terenul politice externe în zilele acestea nu s'a produs. Singura preocupățiune de interes general a puterilor e, că puterile se unesc a mijloci pace între Greci și Turci. În timpul din urmă s'a adus scirea, că Rusia ar fi aplicată să iee ea asupra sa datoria Greciei, ce acēsta va fi datore să plătescă Turciei ca desdau-nare de resbel, astfel că Rusia va ierta Turciei din desdau-narea cheltuelilor de resbel, ce acēsta îi datoresce din resbelul dela a. 1877/8, avēnd apoi Grecia a fi datore Rusiei. Până acum scirea încă n'a fost confirmată.

Marile puteri se țin și acum de condițiunile propuse pentru încheierea păcii. Garantēză Greciei întregitatea teritorului, dar dela o desdau-nare echitabilă a cheltuelilor de resbel în favorul Turciei nu o pot scuti. Grecia însă mereu se plânge, că o astfel de desdau-nare nu va pute suporta. Puterile însă garantēză suportarea acestora pentru ea.

Din Londra se aduce scirea, că între Rusia și Turcia deja de sēptemâni decurg pertractări pentru ocuparea unor puncte strategice cu putere armată din partea Rusiei în Asia-mică. Resultatul încă nu se scie, dar și scirea așteptă a fi confirmată.

Aprōpe din toate parlamentele europene se anunță obstrucțiuni din partea opozițiunilor în contra guvernelor.

În parlamentul austriac opozițiunea face obstrucțiune din cauza cunoșcutei ordinațiuni în favorul limbilor naționalităților; în parlamentul german din cauza proiectului de lege despre înțruniri; în parlamentul englez din cauza împovărării prea mare cu dări a Irlandezilor, er în parlamentul nostru din cauza proiectului de lege despre judecătoria cu jurați, care este menită a restringe libertatea de pressă, și așa mai departe.

Precum se vede guvernele popo-relor dela putere n'au alte mijloce pentru de a se menține la putere, decât forța brută și legi nedrepte.

Că se vor menține cu astfel de mijloce multă vreme la putere, este însă o mare întrebare.

Militarismul prea potențat totdeauna a dus la perire statele și numai ridicarea bunăstării morale și materiale ale popo-relor le-a asigurat existența.

De acēsta ar trebui să se îngrijescă guvernele și nu de apăsarea cetățenilor și a popo-relor ajunse la desperare.

Episcopul Dr. Demetriu Radu în lumină magiară.

„Vasárnapi Ujság” Nr. 22 publică portretul și biografia părintelui episcop Radu, în modul următoriu:

„Scaunul episcopal catolic de ritul grecesc al Lugoșului devenind vacant în urma denumirii episcopului Victor Mihályi de arhiepiscop la Blas, alegerea succesorului arhiepiscopului nu puțin grijă i-a dat guvernului, pentru-că în urma agitațiunilor daco-române, între credincioșii dieceșei Lugoșului nu domnesce un spirit patriotic chiar neeseceptionabil, și nici înșiși conducătorii clericali ai poporului nu sunt prea zeloși sprijinitori ai ideii de stat magiar. Ținerea în frēu a acestei provincii turbulente atârână în mare parte dela activitatea patriotică a episcopului gr.-catolic din Lugoș. Exemplul și ținuta lui dă direcțiune la multe mii de suflete.

FOIȚA.

Documente pentru limbă și istorie.

(Urmare.)

20.

Cazanii de prăznuire la toate praznicele cele dumnezeiesci ale lui Ilie Miniș, care de isnovă s'au tălmăcit după limba grecescă pe limba românească în zilele Prea-luminatului și Prea-înălțatului domnului nostru Ioan Michail Racovița Voevod întru a doua domnie a mării sale aici în Țera Românească. Cu blagoslovenia și totă cheltuiala Preasfințitului Metropolitan Kir Neofit dela Crit a totă țera românească și exarch platurilor.

Și s'au dat în tipărit în tipografia cea nouă a sfintei Mitropolii. La anul dela zidirea lumii 7250.

21.

Sinopsis adecă cuprinderea în scurt a cei vechi și a cei nouē scripturi, a celui dintru sfinți Părintelui nostru Atanasie cel mare, Patriarchul Alexandriei, tipărită acum întâiu românește în zilele Prealuminatului Domn Ioan Nicolae Constantin Caragea Voevod cu blagoslovenia și totă cheltuiala Preasfinției Sale iubitorului de Dumneșeu Filaret, episcopul Rimnicului, în sânta Episcopie a Rimnicului; în

tipografia cea nouă, ce s'au făcut cu cheltuiala Preasfinției Sale.

La anii dela Christos 1783.

S'au tipărit de Dimitrie Mihail Popovici Tipograful Rimnicului.

Cuprinsul cărții este o întroducere în cărțile santei scripturi.

22.

Preoția seu îndreptarea preoților, care s'a tipărit acum de nou în zilele Prea-blocoestivului Marului Monarhului și Preasfințitului și întru tot milostivului împăratului Romii Iosif al doilea Domn, Domn, fiind guvernator țerii Ardealului Excelenția Domnului George Grof Bánfi.

În vremea acēsta nefiind episcop Neunit în Ardel, fiind vicarius clerului neunit C. Ioan Popovici de Hondol și cu Blagoslovenia C. Consistorium.

S'au tipărit în vestita cetate crăescă a Sibiinului, la tipografia Neuniților Petru Bart în anul 1789. (Întăiu în Beciu la a. 1786, era acum în Sibiin la a. 1789.)

Autorul acestei „cărțăluie”, așa numită în „predoslovia”, a fost dascălul Radul Dumă, cântărețul bisericii Brașovului.

La finea cărții se află următoarea notă: „S'au diortosit prin smeritul între dascăli George Hainer, Sibiianul.

23.

Desvoltele și telenitele Evanghelii a Duminecilor, a sērbătorilor și a ore-cărora zile spre

trebuința caticeșilor și a dascălilor neuniți, ce se află în mare principatul Ardealului.

Prin Dimitrie Eustatievici, directorul școlilor numite naționalicesci, în limba românească puse și întocmite cu blagoslovenia Preasfințitului Domnului Gerasim Adamovici, episcopul neuniților în Ardeal, Sibiu la Petru Bart, chesaro-crăescul, privilegiatul tipograf a cărților școlasticesci neunite românești, 1790.

În o notă la „Înainte cuvēntare se cuprind următoarele:

„Acēsta sântă carte, ce se chiamă Tēlcu a cāteva sfinți evanghelii povēțuitoare spre buna procop-selă școlilor Națiunului neunit, s'au cetit și revēdeluit după prea înalta poruncă a înălțatului crăiescului gubernium prin Consistoriumul Neuniților a Eparchiei Ardealului și neaflând nici o smintelă seu împotrivire sfintei credințe, ci încă de mare trebuință a fi, o socotim și vrednică a se tipări. Sibiu, 1789.

Consistoriumul Neuniților Episcopesc a Eparchiei în mare Principatul Ardealului.”

24.

Pravoslavnică învățatură acum întâiu tipărită pe limba românească, domn fiind Ioan Alexandru Constantin Moruș, Mitropolit Dositeiu; anul 1794 în Bucuresci; Tipograf Dimitrie Petrovici.

(Va urma.)

„Acest post ponderos l'a ocupat acum, din încrederea guvernului magiar și din grația Majestății Sale Dr. Dumitru Radu, fostul protopop din Alba-Iulia și asesor consistorial, a cărui instalare solemnă s'a săvârșit la 16 Maiu.

„Una din cuvântările rostite de noul episcop cu această ocaziune, în care a enunțat, că „într-o persoană p'ote fi cineva bun român, dar totodată și bun patriot magiar“ a produs cea mai bună impresiune, pentru-că cariera și activitatea de până acum a ilustrului bărbat ne garantează, că acea enunțare nu este o simplă frasă ocazională, ci un punct de program, care intenționează a-l observa totdeauna.

„Din incidentul instalării, înregistrăm aci datele principale ale biografiei lui“.

„Dumitru Radu, carele este de 38 ani, va se d'ică în cea mai frum'osă etate de bărbat, s'a născut în 1859 în comitatul Albei inferioare din părinți simpli țărani, cari atât pe el, cât și pe fratele său mai mic, i-au destinat pentru cariera preoțescă. Terminându-și Dumitru studiile elementare și gimnasiale în Aiud și în Blăș cu succes eminent, arhiepiscopul Vancea l'a trimis ca cleric deja la Roma în academia teologică gr.-cat. numită „Athanasiu“, unde diligentul tin'er și-a terminat studiile teologice și filosofice, și după cetirea unei disertațiuni teologice într-o conferință publică la care a asistat și papa Leo XIII, fără nici un examen special a obținut diploma de doctor atât în teologie, cât și în filosofie. După acestea venind acasă dela Roma, arhiepiscopul Vancea l'a aplicat în curtea sa. De aci însă în scurt timp a fost trimis la București ca misionariu, nu ca să acuireze credincioși noi, ci ca să țină în legăturile biserice sale pe credincioșii greco-catolici merși acolo din Ungaria, cari fiindcă în București nu aveau nici un preot, nici biserică proprie, trecu în masă la biserica greco-orientală. Asupra acestei aparițiuni Palma arhiepiscopul rom.-cat. din București a fost atras atențiunea sântului Scaun, și rezultatul acestor pertractări a fost eximitorul lui Radu celui cu pregătiri mari și orator excelent, pe care cuvântările sale rostite în biserica catedrală din București în scurt timp l'au înălțat la o astfel de popularitate și autoritate, cu care nu se putea lăuda nici un preot de acolo nici gr.-cat., nici gr.-oriental“.

„Pentru meritele sale l'a denumit arhiepiscopul rom. catolic de profesor și prefect, er mai târziu de rector la seminarul romano catolic de acolo, în care post a rămas până la 1895“.

„Atunci s'a reîntors în patrie și aici a devenit protopop și asesor consistorial de Alba-Iulia. Darnici măcar un an nu funcționase în această calitate, când il ajunse distincțiunea, că la 22 Noiembrie 1896 fu denumit episcop la Lugos“.

„Dumitru Radu vorbește perfect unguresc, și în seminarul din București el a propus limba magiară. Individual este un adevărat preot, în carele cu zelul apostolic se unesc modestia, cu pregătirile mari voință tare și activitate durabilă, cu iubirea de neam patriotism sincer. Putem spera cu siguranță, că noul episcop este deplin conștiu nu numai de marile probleme ale guvernamentului bisericesc, ci și de datorințele de natură politică împreunate cu poziția sa, și va lucra astfel, ca activitatea lui să fie binecuvântată atât pentru confesiunea sa, cât și pentru patrie“.

Am reprodus această biografie pentru-că unele date se ved a fi merite drept răspuns la unele observări ce s'au făcut atât în public, cât și în f'ia noastră cu privire la misiunea ce o-a avut tin'erul preot D. Radu înainte de a fi chemat la înaltul post de episcop al Lugosului.

A fost scrais, se d'ice, de către Sântul Scaun prin metropolitul Vancea, ca „misionariu“ la București, nu pentru-ca să acuire credincioși noi, ci pentru-ca să țină în legăturile biserice gr. cat. pe credincioșii ei merși acolo din Ungaria, cari neavând acolo nici preot, nici biserică, treceau în masă la biserica gr. orientală.

Noi ținem, că acesta a fost numai pretext, pentru-că nu cunoștem nici un cas când vr'un greco-catolic din Ungaria se fi trecut în București la confesiunea greco-orientală. Cu atât mai puțin se p'ote vorbi de treceri en masse. În România nici nu există lege și formalități de a trece dela o confesiune la alta. Apoi fără biserică greco catolică în București nici nu are ocaziune un preot greco-catolic să funcționeze ca atare. Deci „misiunea“ n'a putut fi greco-catolică, ci pur romano-catolică, prin urmare nu românescă.

Observăm mai departe, că credem că părintele Radu va fi fost denumit protopop și asesor consistorial onorar al arhidiocesei de Alba-Iulia și Făgăraș, pentru-că vedem, că în timpul mai nou s'a inaugurat usul în biserica greco-catolică, de a distinge chiar și pe preoți din alte diocese cu astfel de titluri, cum a făcut episcopul Radu din incidentul instalării sale, denumind protopopi și asessori consistoriali onorari pe preoți din arhidiocesa. Nu este exact însă, că El ar fi fost protopop gr.-cat. în Alba-Iulia, cum se d'ice în introducere, precum nu este exact nici aceea, că în postul de rector al seminarului romano-catolic din București ar fi rămas numai până la 1895,

când apoi s'ar fi reîntors în patrie unde ar fi funcționat ca protopop și asesor consistorial până la denumirea sa de episcop. Pentru-că în patrie n'a funcționat nici un moment ca protopop și asesor consistorial, nici nu s'a reîntors din București până târziu după denumire, ci a fost denumit de episcop de drept din serviciul activ ce-l avea în biserica romano-catolică, ca profesor și rector al seminarului romano-catolic din București. Deci dacă se p'ote lua în serios afirmațiunea biografului, că pentru aceea a obținut încrederea guvernului ungare și grația Majestății Sale chiar părintele Radu, pentru-că „cariera și activitatea sa dintrecut“ garantează, că și în poziția sa de episcop va fi „bun patriot magiar“, aceste garanții sunt câștigate în serviciul bisericei romano-catolice, și nu aici în patrie, ci în străinătate — în România.

Ceea-ce va se d'ică, că în România nu numai cunune de spini pot câștiga Românii trecuți de aici, ci și corone de episcopi. Totul atârână dela om și dela impregiurări.

Quod erat demonstrandum.

Din isprăvile nesațiosului pa-pistașism român.

(Urmare).

Étă acestea două casuri:

Era în t'omna anului trecut, timpul când românul obicinuesce a mărita și însura.

Un flăcău de frunte din comuna scriitorului acestor șire, s'au înțeles așa de bine cu fata unui fruntaș din sântul al doilea dela noi, din o parohie gr.-catolică, încât trebuia să se întempele numai ultimele ceremonii, ca ei să pășescă înaintea altariului spre a fi cununați. Lipsa era acum să se facă numai înaintea preotului fetei încredințarea, seu obicinuita „toemela“. Am fost cu c'inste pofit să merg și eu, și fiindu-mi om bun, i-am făcut pe voie. Am mers un grup bine compus.

S'era după 5 ore ne-am prezentat cu toții din ambele partide în casele preotului, și aci am împărțit părintelui planul, dorințele noastre, după cari acesta ne spune cu multă convingere catolică, că neapărat de lipsă e, să deie f'itului mire o declarație în scris și verbală, că el trece din legea lui greco-orientală, la „buna și adevărată“ lege unită. Condițiunea pusă, că numai așa il va cununa cu respectiva fată, dacă își va părăsi legea strămoșescă. Fără de-a mai întreba, s'apucă onorabilul părinte și redacteză declarația, i-o cetesce, provacă pe tin'er să o subserie, și asta încă tot n'a fost destul, fără a

mai trebuit să l'și j'ore. Il provacă să d'ică după d'ensul, cu mâna pe piept: „Jur în numele lui Dumnezeu, că eu N. trec dela legea gr.-orientală, la cea adevărată gr.-catolică, și toți pruncii mei, cu cari mă va dărui D-zeu îi voi creștea în această religieune“. Și până când se întemplă toate acestea în cercul nostru până acum vial și bine dispus, se încuibă tăcere adâncă de mormânt, în inimi indignațiune, și în suflet scârbă. Și tin'erul însuși neexpert, cu stimă față de preotul român al său, j'oră în cea mai bună credință, negându-se la tristețele urmări ale acestei lăpădări.

S'ermanul tin'er, i-se puse din partea fraților, în schimbul pentru însurătoare: lăpădarea de religieune în carea fu născut, botezat și crescut.

Și credeți d'or că s'a ales din totă toemela-strictă asta ceva? Nu! L'am întrebat după reîntorcere acasă pe tin'er: ce face? Sciți ce 'mi a răspuns? „Să-și mănecă popa legea și fata, apoi pe el câni“. Tin'erul isteț de altcum, a v'edut, că a greșit, și fără multă trudă singur s'a și îndreptat.

Al doilea cas analog:

Scârb'osa faptă de sus s'a mai repetat și cu un altul.

A venit carnavalul. Un alt flăcău 'și-a ales erăși o fată gr.-catolică, cu care să pășescă la taina căsătoriei. A sosit ziua cununii. Am mers cu mare alaiu în orașul de unde era fata — orașul din apropiere — spre a se săvârși actul cununii. Ce face însă preotul fetei? În momentul cununii anume fixat, provacă asemenea pe mire să se declare, că face trecerea, căci la din contră nu le va pune cununa pe cap.

Ce să facă și acest tin'er în aceste momente de mare solemnitate, v'edându-se între străini, și c'a făcut atâta cale, — decât să se supună dorinței viclenului preot, fost protopop de pie memorie, dar astăzi neap, ca să nu d'ic nevrednic, de chemarea preoțescă.

Și numai împlinindu-se această condițiune — absurdă de altcum în vig'orea legilor civile de astăzi — a putut să urmeze actul cununii și așa cu grea taxă. Mirele apoi 'și-a dus mirăsă acasă și astăzi trăiesc tot în legea lui strămoșescă singur în care se simte bine, și nici habar n'are de declarația-jurământ dată preotului unit. Destul e, că este înrolat în tabăra catolicismului.

Și acestea mă rog sunt fapte adevărate întemplate ca sfânta lumină a s'orelui, pentru-că scriitorul acestor șire a avut fericirea să iee parte la ambele acestea t'ergueli, ca martor ocular. Nu m'am opus însă acestor nerușinari, de o parte din cauză de respect și ca să evit eventualul scandal, er de altă parte pentru-că prevedeam absurditatea lor, decât am pus mâna pe inimă și am d'is în mine: D'omne, caută din ceriu și pedepsește pe acești șarlatani.

(Va urma).

Din Lipsca.

(Urmare).

Aș put' să mai dau aici o mulțime de alte pilde de acest soi, dar mai bine voi trece la documentările, prin care prof. Weigand m'a convins, că suscitatele cuvinte nu pot fi latine.

O lege a foneticei române ne învață, că „l“ latin aședat între două vocale, dacă a două dintre ele nu e un „i“ trece românește în „r“ (cf. „tale“ — „tare“, „salutare“ — „sărutare“ etc.). De asemenea scim, că grupul latin „en“ trece în „in“ („venenum“ — „venin“, „béne“ — „bine“) etc. După aceste legi trebuia să se desv'olte la noi din „calendae“ un „cărinde“ și nici când „colindă“. De unde avem dară acest cuvânt? Slavii au prefăcut — după o lege cunoscută a limbilor slave — pe ori ce „a“ scurt latin în „o“. Tot odată ei n'au prefăcut pe „l“ intervocalic în „r“, așa că numai p'ote exista nici o îndoială că al nostru „colindă“, l'am primit prin intermediare slavă dela Latini, mai ales, că el se află și aji în limbile slave. Din celeaș se pricepe și pentru-că nu aflăm nici o pildă, că un „a“ scurt și neaccentuat latin să fi trecut la noi în „o“ trebuie să admitem — chiar dacă nu ne prea convine — că „Aluta“ și „acetum“ a trebuit să trecă întâiu prin guri slave — unde ele există și aji — pentru ca să le avem noi în forma: „Olt“ și „oțel“.

Despre deducția lui „nevastă“ din „ne Vesta“ nu am lipsă să vorbesc mult, căci nu numai, că forma nu p'ote fi românească, fiindcă ori-ce „v“ intervocalic latin cade în limba noastră (cf. „vivus“ — „viu“, „novus“ — „nou“, „lavonem“ — „tăun“ etc.). Dar acest cuvânt n'a existat nici odată la Romani, pe când dintre Slavi il au toate limbile si dialectele în acelaș înțeles, ca și noi.

Să ne oprim acum la „cannabis“. Deja în latina vulgară „b“ intervocalic a scăzut la „v“, așa că românește a urmat legea lui v prin aceea că a scăzut (cf. „bobulus“ — „bour“, „nubilum“ — „nuor, nor“ etc.). Dar chiar dacă acesta nu s'ar fi întemplat — ceea-ce nu-i de admis — „b“ nu s'a putut prefăce nici când în „p“. Mai este încă o greutate. Precum „annus“ trece în „an“, er nu în „în“ astfel „cannabis“ ar fi trebuit să păstreze pe „a“ curat. Aici nu putem da altă etimologie, ne mulțămim însă deocamdată să constatăm, că e imposibil să deducem cuvântul românesc dela cel latin.

Am spus, că aceste legi nu cunosc excepțiuni și ceea ce s'ar pără excepțiune, trebuie să-și aibă cauze bine motivate, pentru cari n'a urmat legea. Vom aduce o pildă. Dacă „a“ latinesc urmat de „n“ duplu rămâne ne schimbat, ca în cuvântul „annus“, trecut în „an“, e o altă lege care sună:

„A latinesc accentuat urmat de n simplu a trecut în românește în i“ — aceea e

o lege fonetică, după care s'au format cuvinte ca: lină (lana), Îndrea (Andreas), inger (angelus), Român (Romanus) etc. Cât de puternică e astă lege ne arată faptul, că a trece în i chiar fi înainte de a posterior, ca în „ameninț“ din vechiul „ameninț“, redus la un prototip latin vulgar „minacio“ cu un n intercalat după a. Tot astfel când n cu timpul a scăzut s. e. „grānum“ trece în „grāu“ dintr'un cuvânt vechiu „grūu“ păstrat la Arămâni și în pluralul „grīne“, Asemenea „cīt“ dintr'un vechiu „cīnt“ dedus din latinul „quantus“.

Sunt câte-va cuvinte, cari ar părea că fac excepțiuni. Astfel latinul „mansus“ trece în românul „mas“, „extrans“ — în „stră“. De ce s'a păstrat în casurile acestea a? Pentru că deja în latina vulgară a scăzut ori ce n înainte de s și tot așa precum noi am primit pe „mesa“ nu pe „mensa“ trecut în „masă“, tot astfel l'am căp'etat pe latinescul vulgar „masus“ nu pe clasicul „mansus“.

Deci această lege fără excepțiuni — chiar și când e vorba de deduceri folcloristice, deși dl A. Densușianu nu voesce să o admită — a trebuit să lucre în toate cuvintele în cari am primit vre-un a accentuat urmat de n simplu dela Latini. De aceea, de câte ori vom întâlni un „an“, care n'a trecut în i fără de a-și avea motive de creșut, trebuie să admitem, că el nu e latin. Deci sufixul român „an“ (ca în „băietan“) — pare-ne rău său nu — nu-l avem dela latini, pre-

cum nu l'avem nici pe — andru (ca în „copil-andru“).

Se cere deci, ca un filolog român să cunoscă mai întâiu aceste legi fonetice — cari nu sunt așa multe — și anume să le cunoscă pe toate și numai apoi să facă deducțiuni filologice. Dl V. Onițiu a publicat în „Vatra“ I. un eminent studiu folcloristic despre diversele straturi în balada noastră poporană. Cu toate mă împac, nu însă cu deducerile filologice. Cuvântul „Sinziana“, după Dsa, derivă dela latinul „Sancta Diana“. Abstrăgând dela neprobabilitatea, că „sanctus“ trecut la „sîn“ să rămână și la feminin ne schimbat (cf. Santa Maria) e imposibil să derivăm pe „ziana“ dela „Diana“. D-sa uită, că precum în „sanctus“ „an“ a trecut în i, trebuie să trecă și în „Diana“. Despre partea primă a cuvântului d'ice, că precum din „dico“ se face „dic“, tot așa trebuie să se facă din „Diana“ „ziana“. Dar nu-i așa. E o lege elementară în latina vulgară, că bisilabul „ia“ se prefăce în diftongul „ia“, după care și din „Diana“ (3 silabe), s'a făcut „Diana“ (2 silabe). Precum „iaceo“ la rândul său se face „zac“, adevă „i“ a trecut în „z“, asemenea și din „Diana“ trebuie să se facă „Dzina“, păstrat astfel la Arămâni, și în parte în Bănat și Moldova, și trecut în celelalte părți locuite de Români în „zina“ matematiceste corect.

(Va urma).

Din România.

Bôla principelui României.

Gândul întregii româniimi este ađi îndreptat preste Carpați. Gândul tuturor românilor sbôră îngrijat la palatul dela Cotroceni, unde zace greu bolnav principele moștenitor al României libere. Dorul ferbinte al tuturor este, să vadă pe scumpul Príncipe român scăpat din bôla grea, ce-l chinue.

Durerea crâncenă, care ține încetușate inimile fraților nostri de preste Carpați, este durerea tuturor Românilor. Toți Români au dorul ferbinte de a vedea România fericită, și fericirea României e strîns unită cu fericirea Augusteii familii domnitoare. Durerea casei domnitoare este și a fidelilor ei supuși, durerea fraților nostri este și a noastră.

Sôrtea A. Sale Ferdinand, liniștea Augusteii Case domnitoare și fericirea României, fericirea fraților nostri stă în voia bunului Dumnezeu. Cătră El se ne înălțăm glasul nostru ferbinte, pe el să-l rugăm cu credință, să scape de dureri pe Augustul bolnav, nădejdea României, să redea adânc întristatei familii regale liniștea perdută, să ferescă de primejdiă mult cercata Țeră românească.

*

La Palatul dela Cotroceni începînd de dimineță, până noptea târziu, mii și mii de cetățeni staționează, ardeînd de dorul să audă vesti bune despre starea scumpului lor principe. Multime imensă se îndesue la vestibulul palatului, să vadă buletinele medicale. Agitația, consternația e generală și enormă.

Starea principelui e încă îngrijitoare. Pentru-ca cetitorii nostri să cunoscă din începutul ei bôla principelui și cauzele ei,

ținem a spune, că în ziua de Sf. George a. c. prințul Ferdinand a făcut împreună cu regimentul 4 de roșiori o excursiune călare la Mogoșoia. Acolo luând dejunul pe erbă, l'a surprins o plôie teribilă, care l'a pătruns până la corp. Fiind îmbrăcat ușor, cu o bluză de vară, răceala s'a manifestat curînd. Intorcîndu-se la palat, frigurile s'au și declarat. După câteva zile a intervenit și complicația pulmonară de care am amintit deja.

De Marți începînd starea e fôrte gravă. Ea se schimbă când spre bine, când spre mai rău.

Joi noptea A. Sa s'a aflat mai rău, o grôză teribilă a cuprins pe toți cei de față. S'a trimis după M. Sa, care a sosit la patul bolnavului.

Ilustrul bolnav, vîdînd pe unchiul seu, a luat mîna soției sale, și punîndu-o în mînile M. Sale, a grăit: — Sire, incredîntez dragostei Măriei Tale sôrta soției și a copiilor mei. Cei prezenți au isbucnit în lacrimi.

Vineri dimineța a început ameliorația. Vineri sêra principele se afla mai bine, medicii toți erau întăriți în nădejdea de scăpare. A. Sa a cădut într'un somn adânc. Pentru-ca în decursul somnului se nu se producă complicații, i-l deșteptau tot la două ore pentru a-l scălda, a i face injecție de cafeină și pentru a-l nutri.

Starea de ameliorare a ținut și Sâmbătă dimineță. Cu zorile deodată s'a ivit și mulțimea de cetățeni la palat, îngrijați și dornici de a auzi vești bune. Sâmbătă dimineța a fost vizitat augustul bolnav. Medicii au declarat, că situația a pierdut din gravitate. Lângă bolnav a rămas numai dl Dr. Bucliu.

Sâmbătă la toate bisericile din capitală și din țeră s'a făcut serviciu pentru însănătoșarea principelui.

La orele 10 din acea zi a sosit la bolnav, M. Sa regina. Bucuria și mulțumirea sufletescă se vedea pe fața Maiestății Sale la auzul îmbucurătoarelor vesti. Indată a sosit apoi prim-ministrul, care după-ce a spus că e mulțumit cu starea principelui, a declarat, că Maiestatea Sa regele din principina încrederei mari ce are în medicii din țeră, n'a făcut apel la medicii străini.

Sosesc apoi rînd pe rînd ministrii și notabilitățile.

La 11 ore s'au înscris peste 500 de vizitatori la registre.

Sâmbătă după prînz la orele 3 se oficiază serviciu în biserica dela palat. Asistă lume imensă.

Sosesc apoi ministrii plenipotențieri ai Germaniei și Austriei, contele Leyden și

baronul d'Aerenthal. Palatul e încungiurat de mulțime imensă.

La 4 ore dl D. Sturdza se duce la Palatul regal și comunică impresiile despre starea principelui. D. Sturdza pare îngrijat. Starea principelui s'a agravat.

La orele 4¹/₂ sosesc ministrul rus Fonton, spre a primi pentru a două oră sciri despre starea A. Sale. După fie care vizită dl ministru rus informază pe stăpînul seu, Țarul rușilor, despre mersul bôlei. Același lucru îl fac și ministrii plenipotențieri ai Angliei, Austriei și Germaniei, în urma ordinelor primite în sensul acesta dela guvernele lor.

Se constată, că numărul vizitatorilor de ieri e de 2780 de inși.

La orele 5¹/₂ speranțele renasc. Medicii anunță, că au încă nădejde. — Sosesc primministrul Sturdza dela Palat cu alți doi ministri. Regina telegrafază M. Sale, că s'a ameliorat starea principelui.

Principele aiurază, doctorii spun, că acesta e semn bun.

Dela orele 6 începînd se constată o ameliorare generală. La orele 9 și 10 min. A. S. a fost vizitat, constatîndu-se în ambele cazurile ameliorare.

La orele 11 sêra publicul se retrage. Ministrii, afară de dl Sturdza, de asemenea părăsesc palatul.

Târziu noptea s'au retras și M. M. Lor, rămînînd lângă bolnav numai Augusta Sa soție.

Duminecă dimineța starea de ameliorare se menține. Scirea se comunică Maj. Sale.

Încep a se înscrie la registre multime de persoane distinse.

Sosesc ministrul plenipotențiar al Angliei Windham. i-se comunică scirea îmbucurătoare.

Atîta aflăm în foile ce ne-au venit până acum de peste Carpați.

*

Archierul nou ales. Dintre cei trei candidați la archierie recomandați de Sântul sinod, ministeriul cultelor a ales pe archimandritul Varlam Răileanu, rectorul seminiarului din Iași.

Noul archieru va purta titlul de Varlam Băcșoanul, locotenent al eparchiei Romanului.

*

Academia Română, va decerne următoarele premii în 1898:

Premiul Nasturel Herescu — de 4000 lei — pentru o carte scrisă în limba română cu conținut de ori-ce natură;

Premiul Statului Lazăr — de 5000 lei — pentru o carte scrisă în limba română cu conținut științific;

Premiul Adamache — de 5000 lei — pentru o carte scrisă în limba română cu conținut moral de ori-ce natură;

Premiul statului Eliade Rădulescu — de 5000 lei, pentru următorul subiect, tratat în limba română:

Considerațiuni istorice și geografice asupra Basarabiei înainte de 1812, cu deosebită privire asupra Hotinului, regiunii centrale și Bugiagului;

Premiul G. Sân-Marin — de 2000 lei — pentru subiectul:

Considerațiuni asupra comerțului României cu țările străine, atât la Orient cât și la Occident, începînd cu secolul XVI. până la anul 1860;

Premiul principesa Alina Stirbei — de 8500 lei — pentru cea mai bună carte de lectură pentru școlele secundare.

Noutăți.

Din cauza sântelor sêrbători „SS. Constantin și Elena” și „Înălțarea Domnului”, numărul proxim al foiei noastre va apare numai Sâmbătă, în 24 Maiu v. a. c.

*

La manevrele ce se vor ține în toamna anului curent în ținutul dela Komárom și Tata, vor lua parte: regele României, împăratul Germaniei, regele Saxoniei și al Sêrbiei.

*

Împăratul Germaniei în Ungaria. Cu prilejul manevrelor din toamna anului curent împăratul *Wilhelm* va fi oșpele Maj. Sale Monarchului nostru. Prin 20 Septembrie n. împăratul Wilhelm după terminarea manevrelor va merge la Budapesta, și va locui în palatul regal din Buda. Se ăice că cu

ocasia aceea se vor arangia în Budapesta fecundități în onôrea înaltului oșpe.

*

Dela societatea studenților în medicină din București primim următoarele: Domnule, Al XXIII comitet al societății noastre constituindu-se, avem onôre a vi-l face cunoscut, rugându-vă tot de odată, cu ocazia începerii noului an societar, să binevoiți a ne da concursul Domniei-vostre pentru ca din conlucrarea armonioasă să iasă progres și lumină pentru asociația elementului tînăr medical. Președinte: H. Botescu; vice-președinți: M. Ștefănescu-Galați, V. Bonachi; secretariu general: B. Demetrescu: casar: C. Marinescu: Bibliotecar: C. Arabol; secretari de ședință: Gh. Stoicescu, Gh. Davidescu, Gh. A. Crăciuneanu. Binevoiți, vă rog Domnule, a primi asigurarea deosebitelor noastre considerațiuni. Președinte: H. Botescu secretar: Gh. Stoicescu.

*

Avis literar. Aducînd la cunoștința publicului român, că opul avisat „Instrucțiune pentru a învăța desenul de croit vestiminte femeiesci fără de instructor” a apărut: îmi ieu libertate pre această cale a aduce mulțimile mele tuturor acelor d-șore, Dômnne și domni precum și direcțiunilor acelor școle de fete, cari au primit opul meu, drept manual de școală și acelor institute de credit, cari nu au pregetat a sprijini această întreprindere abonând mai multe exemplare înainte; aducîndu-le totodată la cunoștință, că opul s'a expedit fiecărui abonent la adresa comunicată.

Opul se pôte procura dela subscria seu dela ori-care librărie. Depozitul l'a primit Librăria dlui A. Todoran în Gherla (Szamosujvár.)

Cluj, în Maiu 1897.

Cu totă stima:

Rosalia N. Pop.

*

Atentatorul dela Roma, Acciarito, care a voit să străpungă pe regele Italiei, a fost condamnat în 29 a curenteii în Roma. În decursul pertractării s'a constatat, că atentatul a fost pus la cale, și deci Acciarito a voit să execute planul unei bande de anarhiști. După terminarea pertractării tribunalul a enunțat sentența în înțelesul cărei Acciarito e osândit la robie pe viață. Atentatorul a arătat până în sfîrșit o lînisee cinică, ăr după ce i-s'a enunțat sentența a exclamat: Ađi eu, mîne guvernul burghez; trăescă revoluția! trăescă anarchia!

*

Fôie rutenă. În orașul Ungvár apare o fôie nouă, rutenă, redactată de societatea literară rutenă de acolo. Fôia întitulată „Nanka”, apare la două săptămîni și are de țintă luminarea poporului ruten.

*

Tempestate. Sâmbătă după prînz s'a descărcat o tempestate teribilă asupra „Dumbrăvii” situată din sus de orașul Sibiu. În urma ploii torențiale, care a durat mai multă vreme, riulețul ce curge pe lângă promenada de sub arini, a crescut într'atîta, că a rupt malul și apa și a luat cursul preste livezile situate în drépta lui, inundând întreg teritoriul și pricinuind pagube mari. Apa imensă s'a vîrsat apoi în vălciôra ce curge pe la casele din strada grôpei, inundând prin case și grădini, stricînd podurile ce duceau în curți și pricinuind simțite pagube. La depozitul de lemne din dosul vămii dela pórta Cisnădiei era un lac imens, care ajungea până preste ferestrele casei dela depozit. Valurile turbate au inundat și prin curțile și grădinile din dosul casarmei de infanterie, făcînd mari stricăciuni.

*

Irlandezii nu prăznuesc. Deputații irlandezi ai parlamentului englez, în numele națiunei lor au declarat în plin parlament, că cu prilegiul iubileului reginei Victoria, ei nu vor serba. Causa e, că Irlandezii se simt vătămăți prin legile aduse de parlamentul englez, în religia, drepturile și averea lor.

*

Pentru iubileul reginei Angliei se fac mari pregătiri. La festivități Maj. Sa monarchul nostru va fi reprezentat prin moștenitoriul Francisc-Ferdinand, pe care l'va însoți în drumul cătră Anglia contele

Majlath László. Din Constantinopol se vestesce, că sultanul nu se va reprezenta prin nici o delegațiune la iubileul reginei Victoria.

*

Catastrofă într'o catedrală. În catedrala din *Pisa* dîilele trecute s'a serbat desvîlirea unei icône a Madónei. Biserica era înțesată de lume atît locală, cât și din orașele vecine. După începerea ceremoniei, o lumină a cădut pe pămînt, aprîndînd niște decorații. Publicul la vederea flăcărilor s'a înspăimîntat teribil. Fie-care căuta spre ușă. Focul a fost stîns la moment. Cu toate aceste tumultul s'a continuat, 7 inși au murit, 17 au fost greu răniți.

Convocare.

Inițiatorii înființării institutului de economie „Plugariul”, societate pe acții în Săcădate se învită prin această în virtutea §-lui 154, a legii comerciale la *adunarea generală constituantă*, care se va ține în Săcădate la 2/14 Iunie a. c. la 2 ore p. m. (Luni a două zi de Rusalii) în localul școlei gr. or.

Obiectele:

1. Raportul inițiatorilor (fundatorilor)
2. Constatarea subscrierei capitalului social.
3. Stabilirea statutelor societății.
4. Constituirea societății cu capital social de 10 mii corône.
5. Alegerea membrilor direcțiunei și a comitetului de supraveghere.
6. Absolvarea fundatorilor de responsabilitatea normată de §-ul 152 a legii com.
7. Diverse propuneri.

În sensul §-ului 155 a legii comerciale fie-care acție dă un vot, mai mult de 10 voturi nimeni nu pôte exercita, ăr subscriitorii pot participa la adunare seu în persônă seu prin plenipotențiați.

Acei P. T. domni, cari n'au trimis apelul primit, să binevoescă a grăbi cu trimiterea, ca se pôtă participa la adunarea generală pe ziua mai sus indicată.

Săcădate, la 26 Maiu 1897.

Fundatorii.

Corespondență particulară

a „Telegrafului Român”.

Din tractul Albei-Iulia.

— 10/22 Maiu 1897.

A sosit timpul în care școlele noastre ăr' trebuie să îmbrace „haina sêrbătorii”, căci etă-ne ăr' suntem la sfîrșitul unui an școlar, timpul examenelor de vîră, când fiecare dintre noi, mai ales, „veteranii”, sunt siguri, că vor reflecta cu bucurie și satisfacție, că au ajuns ărăși de au mai împlinit un an, și că bunul D-șeu i-au învrednicit ca să mai așede încă o petricică, — solidă basă — la edificiul cultural al țeranului român! Dîilele acesta de examen, sêrbătoare trebuie să le facem pentru iubitul nostru popor, și aș dori ca ele de toți fiii bisericeii noastre astfel să fie privite.

Examenele anuale de vîră s'au început și la noi, în bine administratul nostru tract, acum Sâmbătă, în 3/15 Maiu. Destoinicîul nostru șef tractual P. O. D. protopresbiter Nicolau Ivan din considerare, că este îngreunat și cu administrarea în vecinul tract al Orăștiei, și ca totuși examenele se nu suferă ci seși aibă rezultatul și conducerea dorită, a împărțit întreg tractul în 5 cercuri mai restrînse, însărcinînd cu conducerea examenelor din parochiile aparținătoare acestor cercuri, pe cei mai chibzuiți preoți din tract, ăr' pentru d-sa rezervîndu-și comunele, unde lucruri mai grave reclamă, și s'arată de neapărată prezența d sale. Împărțirea și procederea asta s'a dovedit de fôrte practică din toate punctele de vedere, și n'am decăt să doresc ca să fie prețuită și bine primită în toate tractele din scumpa noastră archidieceasă, mai ales în părțile acelea unde conducerea examenelor în toate comunele din partea d-lor protopresbiteri este anevoioasă, ba de multeori imposibilă din cauza grelelor comunicațiuni, seu alte pedeci în administrație ce s'ar ivi. Cred, că înțelege ori-și-cine, că nu e

tot atâta pentru poporul nostru, că examenul școlii sale îl conduce preotul său, sau un altul din cea mai extremă parohie a tractului.

Interesul, dragostea noastră a tuturor față de școală crește, când știm că din depărțări alergă la noi un venerabil părinte ca delegat din centrul tractului — care de regulă este mai însoțit încă de câte 4—5 învățători — ca să se convingă despre munca învățătorului precum și despre purtarea poporului în frunte cu comitetul bisericesc.

Cresce curajul și conștiința despre chemarea sa însuși a învățătorului, când vede că lucrul său îi este prețuit, despre care organele noastre superioare cer probe și informațiuni.

Cu misiunea de conducere în cercul căruia aparțin comunele Stremț, Măgînă, Gârbova de sus și Geomal au fost încredințat părintele I. Ilescu, paroh al Stremțului. Primul examen s'a dat în Stremț, Sâmbătă, în 3/15 Maiu, după amăzi dela 3 ore, și a durat până la 6¹/₂ ore. Prezenți elevi au fost 50.

Învățătorul L. Albu a dovedit și de astă-dată, că lucră în școală cu conștiințiozitate.

Rezultatul bun, ne dă nădejde, cumcă școlă din Stremț este în progres, și peste tot această parohie este pe calea unei frumoase dezvoltări, mulțumită celor-cestau în frunte.

Examenul al doilea s'a ținut în Măgînă, Duminecă, în 4/16 Maiu, unde comisariul părintele Ilescu însoțit de 3 învățători sosește în aceeași zi d. amăzi, așteptat fiind de comitetul parohial în frunte cu veteranul lor părinte Constantin Suciu, — tipul preotului român — și numeros popor în frunte cu bravul primar V. Hagea în ținută frumoasă de sărbătorire. Examenul s'a început la 3 ore și a durat până la 7 în școlă frumoasă împodobită cu decorațiuni de flori, care părea în adevăr că îmbrăcase „haina sărbătorii“. Numărul elevilor prezenți a fost considerabil, 50. S'au examinat din toate obiectele, și răspunsurile clare, independența elevilor și disciplina cu care am fost surprinși, ne-a îndemnat să felicităm cu sinceritate pe învățătorul acestei școle pe clericul abs. C. Suciu. Ni-a plăcut mult cu deosebire răspunsurile din Religie (Ist. bis.) cu desp. al IV-lea, partea unde se tratăză despre biserica noastră, „Unirea“ și funestele ei urmări pentru neamul românesc, au fost frumoși și practic tratați. Publicul ascultător s'a ales cu mult din acel examen. Eă un folos de mare preț al acestor examene!

La sfârșit s'a intonat câte-va cântări precum „Vânătorul“, „Sărmană frunză“, „Cucule cu penă sură“ etc. cu care ocazie învățătorul Suciu a arătat, că este seriosul cultivator al muzicii.

De încheiere părintele Ilescu prin cuvinte sincere adresăză comitetului și poporului mulțumire, pentru iubirea lor față de școală și energie le pune la inimă, că cât vor trăi cu aceiaș dragoste să păzescă și biserica mamă.

Multe bune și frumoase aș pute scrie încă despre această comună.

Luni în ziua următoare s'a ținut examen în Gârbova de sus.

Prezenți numai 16 elevi. Rezultatul a fost în general bun, de unde s'a vădut că învățătorul I. Patachi pe lângă totă nepăsarea unei părți mari din popor, s'a silit ca să corăspundă chemării sale. Ne-a supărat mult disprețul acesta față de școală, când cel puțin 40 de elevi au putut să fie prezenți, dintre cei mulți, ne-a durut însă și mai mult nepăsarea fruntașilor din comună față de această sărbătorire a școlii lor, când abia 3 membri din comitet am putut saluta în mijlocul nostru, încolo nime, ceea-ce nu se prea laudă. Nu știu cărora împiegurări se le ascriu acestea, când dispun de un preot tiner și inteligent, și apoi știu că în anii trecuți cu ocazia zidirii de biserică, Gârbovenii promiteau mult progres și legasem de ei frumoșe nădejdi. Aș vrea să nu mă înșel!

Tot în această zi s'a ținut examenul în Geomal.

Învățător e Luca Șandru. Prezenți au fost 14 elevi, 2 membri din comitetul biser. și 2 parochieni. Rezultatul s'a dovedit de bun și putea fi și mai bun, dacă învățătorul Luca, care de altcum e cunoscut de un bun

și serios învățător — era spriginit mai mult cu cercetarea școlii. Cum ție, înveseli nici aici nu ne-am putut, pentru-ce, o spun cifrele prezenților de sus.

Eă, că aci preotul și învățătorul are chemare să lucre.

În vorbirea de încheiere părintele Ilescu prin cuvinte blânde, dar convingătoare, admoniează pentru acest indiferentism și totodată le recomandă mai multă dragoste de școală... Eă dacă sunt nedumeriți asupra unui lucru, sau vre-o nemulțumire au, atunci binevoescă a și-le înainta la competentele foruri, și li-se va da drăpă satisfacție.

Peste tot îmi permit a trage atențiunea competenților, ca pe viitor altcum să ne prezinte lucrurile de sub cărmuirea dlor, căci la din contră vom căuta să se lămurescă lucrurile. Sunt căli și mijloce prin cari însuși învățătorul pôte căștiga iubirea poporului față de sine și față de școală, numai să nu stee ascuns și indiferent, ci să și-le caute spre binele său și a poporului.

Scurt, pe viitor le poftesc, ca un credincios fiu al bisericii noastre ortodoxe — acestor conducători puțină îndreptare, adevă să arete mai multă iubire și purtare de grijă pentru aceste sfinte aședăminte ale noastre, dacă nu voim să fim trași la răspundere înaintea poporului și înaintea lui D-zeu!

Atât despre examene!

* * *

Vestea, că simpaticul și scumpul nostru șef tractual P. O. D. Nic. Ivan a fost ales în ședința sinodului Archiepiscopesc din acest an în senatul episcopesc și în urmă de referent al acestei secțiuni — s'a lătit cu iuțelă, în 2—3 zile peste întreg tractul, atât între cler cât și poporul mirén. Acestă veste a atins gingaș pe toți fiii acestui tract de o potrivă, așa că toți, căți numai au putut au alergat la centrul tractului ca să-și arete, să-și manifesteze sentimentele sale de bucurie pentru această onorifică atențiune dată iubitului nostru șef, din partea reprezentanților bisericii noastre, eă de altă parte să-și tălmăcescă părerea de rău și mahnirea ce a cuprins inimile noastre a tuturoră prevădend apropierea ducerii d-sale din fruntea noastră.

Nu e mirare deci, că în urma acestei vesti în inimile tuturoră s'a lăsat tristeța și nu puțină îngrijire.

Audim, că din incidentul acestei distincții, întreg clerul și grupul fruntașilor mireni se pregătesc să-și facă datorința cu cinste și demnitate.

N'avem decât să rugăm pe bunul Dumnezeu să-i întărească puterile, să-i lungescă viața într'un frumos și lung șir de ani, spre binele și înflorirea scumpei noastre biserici ortodoxe.

Dorința tractului e una și generală este!

Ca următorul ce va ajunge în fruntea acestui tract să fie demn de antecesorul său devotat cu trup și suflet bisericii și poporului fidel și cu sacră iubire cătră supremul cap al bisericii noastre, cătră Înalt și Preasfințitul arhiepiscop și metropolit! Să fie demn de antecesorul său, care prin sciință și prudență a știut pune basă solidă progresului și înfloririi în parochiile noastre din acestea părți.

„Fidelius“.

Nr. 110—1897.

Concurs.

Devenind vacante unsprezece ajutóre a 25 fl. la an pentru învățăceii meseriași români din Transilvania, din subvențiunea, ce primesce Asociațiunea spre acel scop dela societatea „Transilvania“ din București, — se escrie concurs pentru conferirea acelor ajutóre cu începutul anului 1897.

Învățăceii meseriași, cari doresc a reflecta la vre unul din aceste ajutóre, au să înainteze pe lângă cerere următoarele documente:

1. atestat de botez în original său în copie legalizată;
2. testimoniu scolastic cel puțin de 4 clase elementare;
3. atestat, că se află deja lucrând la vre-un măiestru său corporațiune și cu ce sucees;

4. contract, în original său copie legalizată, încheiat cu măiestru conform §. 61 al legii industriale (Art. leg. XVII. 1884);

5. atestat de moralitate dela autoritatea locală competentă și

6. adeverință dela părinți sau tutori, că sunt decizi a-i lăsa la învățătură, până se vor perfecționa pe deplin.

Cererele instruite cu aceste documente, să se înainteze la subsemnatul comitet până în 30 Iunie 1897 st. n.

Cererele întrate mai târziu nu se vor considera.

Sibiui, din ședința comitetului Asociațiunii transilvane, ținută la 8 Aprilie 1897.

Dr. II. Pușcariu,
vice-președ.

Dr. V. Bologa,
secr. II.

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARĂ.

Răspuns

la recensiunea din Nr. 269, 274 și 276 a. 1896 a „Tribunei“ cu privire la traducerea „Preotului din Wakefield“

(Urmare).

Încercarea asta la noi e nouă și pentru aceia, cari is dedați în toate zilele cu tautologia gazetelor și se cetescă la articli lungi și lați despre nimica, acum, când ar trebui să-și încorde un picuț mintea, e ceva grozav.

Slăbiciunea cea mare a caracterului nostru e vorba multă și lungă fără nici un sens.

Asta o vedem la toate adunările, o cetim în toate gazetele și totuși dacă ne fălim cu numele de Român, ni-ar sta mai bine să vorbim și să scriem mai îndesat, dar cu atât mai mult să lucrăm și să cugetăm. Însuși proverbul nostru ție: vorba multă e sărăcie, dar noi de asta nu voim să ne ținem. Tocmai pentru asta am ales o carte din literatura unui atare popor, la care timpul e ban. La cetirea cărților trebuie să se nască în noi idei nouă, eă nu să se încece acestea cu totul sub greutatea vorbelor gôle. Înțeleg foarte bine aversiunea d-lui recensent față de carte, dar așa ceva se pôte întâmpla la noi cu orișicare carte clasică tradusă, ba chiar și cu menschliche Tragikomödie a renumitului Johannes Scherr, pentru că acestea toate se isbesc de mămăliganismul nostru capabil numai de povești copilăresci. Însăși sôrtea de care de atâtea-ori ne tânguim, nu e alta, decât lipsa noastră de energie, căci dacă am avé pe această din urmă, am lua sôrtea de cioc și am îndrepta-o așa, cum voim și noi.

Trebuie să declar, că ingerința amicului Bologa a fost mai mult stămpărătoare asupra mea, căci eu nu pricep nici acum de ce scriem noi „văd“ în loc de „ved“ a cărui origine se pôte urma până la cărțile cele sfinte a Indienilor „Veda“, sau „fată“ în loc de „fătă“. El numai cu mare greutate m'a putut convinge, că în literatura noastră cea modernă nu există consecință, ci numai contrariul. La noi e datina să se serie „chip“, poporul ție „tip“, pronunțând pe: t, ca pe ungureșcul: ty, și apoi tot scriem „tipografia“ și nu „chipografia“. Eu dintr'astea numai atâtea deduc, că cine nu-i exact în lucruri bagatele, în de cele importante e și mai puțin. Noi suntem așa ca și stilul său limba noastră. Și face rău dl recensent, că se acață de dl Bologa; pe mine m'a atins împiegurarea asta foarte penibil și de aceea îl rog să-și întorcă totă învățătura sa cu ascuțișul penei în contra mea și eu îi voi sta ca răspundătoriu pentru toate, totdeuna la dispunere.

Imi pare foarte rău de dl recensent, că și-a perdut timpul cu cetitul celor 70 de pagine, dar' la asta e el e de vină, și apoi să mă ierte să observ, că provincialismele noastre ardelenesci la noi în Ardeal încă au cel puțin atâtea îndreptățire ca acelea, cari se tot strecură din România. Limba noastră e cu mult mai săracă decât să se pôtă lăpăda de toate „provincialismele“ — (fiind un popor așa mare ca să aibă provincialisme!) său să nu mai reflecteze la neologisme. Acuma, orișicine, carele se ocupă la noi cu învățături serioase și folositoare, a trebuit să observe, că limba populară cu cuvintele ei puține n'ajunge la toate și cumcă noi trebuie

să mai căutăm după numiri nouă, său să le împrumutăm dela surorile ei mai înaintate.

Nefind o mulțime de cuvinte vechi „moțesci“, recunoscute și de Cipariu de românesci, cunoscute publicului român, le-am înțreșut aci în carte și dl recensent are bunăvoință să le numescă „barbarisme“.

Unde n'am aflat o expresiune exactă românească, a trebuit să le împrumut pentru-că eu urăsc toate descrierile lungi, ce s'ar puté exprima cu un cuvânt.

Până când un popor progresează, tot într'una se nasc idei nouă, cari trebuie îndată și botezate: atașat, indecent, preformare, non-salansa, remonstrare, induce, fasionabil, etc. sunt deja folosite și de alți, deși nu în novele, dar' cel puțin în jurnale și în viața practică. Prin înțreșerea lor am dat ocaziune la tineret ca să le învețe, după-ce înțelesul lor e evident din text, ce despre articolele noastre confuze politicesci n'o putem totdeuna afirma.

(Va urma.)

Bôla principelui României.

— Telegramă particulară a „Tel. Român“. —

București, 31 Maiu 1897. *Starea de ameliorare continuă, totuși s'a chemat doctorul Leyden din Berlin, care a îngrižit pe țarul Alexandru, și care sosește mâne.*

Mătasă de Henneberg, numai atunci veritabilă, când se comandă direct din fabrica mea — neagră, albă și colorată dela 45 cr. până la fl. 14.65 de metru — lucie, vârgată, moștrată, damast etc. (circa 240 calități diferite și 2000 dessinuri etc.). Mărfurile comandate precum și mostrele le expediează cu întorcerea poștei în casă, franco și scutite de vamă, fabricile de mătăsă din Zürich ale lui G. HENNEBERG, (furnizor de curte c. și r.). Scrisorile adresate în Elveția sunt a se prevedé cu marcă de 10 cr., cărțile postale cu 5 cr. Comandele scrise în limba română se execută punctual. [64] 2

Nr. 185/1897 ppresb.

[71] 1—3

CONCURS.

Pe baza grațioșei ordinațiuni consistoriale din 1 Aprilie a. c. Nr. 1912 Bis., prin această se publică concurs pentru ocuparea postului al II-lea de paroh de clasa a II-a din Sighișoara, cu termin de 30 de zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post dau suma sigură de 604 fl. 40 cr.

Petenții au a-și așterne cererile instruite conform normelor în vîgore la subsemnatul oficiu protopresbiteral în terminul deschis, cu îndatorirea, a se presenta sub durată concursului în vre-o Duminecă sau sărbătorire în biserica din loc spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Sighișoara, 24 Aprilie 1897.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al tractului Sighișoarei, în conțelegere cu comitetul parochial concernent.

Dimitrie Moldovan,
protopop.

Nr. 460/897.

[66] 2—3

Concurs repetit.

În sensul ordinațiunei Preavenerabilului Consistoriu archiepiscopesc ddo 19 Novembre 1896 Nr. 7672 Bis. prin această se escrie concurs nou pentru ocuparea parohiei de clasa a III-a Somartin, tractul protopresbiteral al Agnitei, cu termin de 30 zile dela prima publicare în organul „Tel. Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post dau suma de 380 fl. 70 cr.

Informațiuni mai detaiate se pot lua dela comitetul parochial din Somartin, posta ultimă Cincul mare (Nagy-Sink), și dela subscrisul oficiu protopresbiteral.

Concurenții au să și așternă cererile lor concursuale instruite în sensul normelor în vîgore în terminul deschis subscrisului oficiu protopresbiteral.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al tractului Agnita, în conțelegere cu comitetul parochial.

Nocrichiu, în 8 Aprilie 1897.

Nicolau Moldovan,
adm. protopresbiteral.